

Amelia de Irazazábal (1926-2004)

Admirada Amelia

ROBERTO MAYORAL
Universidad Granada

NATIVIDAD GALLARDO
Universidad de Granada

TERMINÀLIA 6 (2012): 60-62 · DOI: 10.2436/20.2503.01.45
ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica)
<http://terminalia.iec.cat>

Durant la segona meitat dels anys vuitanta es van produir grans canvis en la formació de traductors i intèrprets a Espanya. Es va gestar la reforma que conduiria la diplomatura a la llicenciatura, amb grans canvis en l'estructura curricular, que s'han mantingut en el que és essencial fins avui dia. Un dels canvis més innovadors va ser la introducció de matèries instrumentals com ara la Terminologia, la Documentació i el que en aquells temps es denominava Informàtica Aplicada a la Traducció. La iniciativa per a aquesta reforma es va originar a la Universidad de Granada, en el si d'un grup del qual formàvem part, i ens vam inspirar en models com ara el canadenc i el dels països nòrdics.

En aquells moments, el paradigma dominant en el camp de la terminologia era el de l'escola de Viena, tot i que ja es podia presenciar l'emergència d'altres tendències que anunciaven un nou paradigma de la disciplina. Aquestes manifestacions es materialitzaven en figures com ara M. Teresa Cabré, Juan Carlos Sager i els quebequesos. Les relacions entre totes aquestes tendències no sempre van ser cordials, com és natural que passi entre paradigmes científics enfrontats. A l'Estat espanyol, l'escola de Viena trobava el seu màxim i gairebé únic exponent en Amelia de Irazazábal i el seu grup TermEsp, de l'Instituto de Información y Documentación en Ciencia y Tecnología (ICYT), del Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC).

Amelia de Irazazábal era doctora en Ciències Químiques, matèria en què també va exercir de professo-

Amelia de Irazazábal. Admirada Amelia

ROBERTO MAYORAL I NATIVIDAD GALLARDO

Font: CSIC

Amelia de Irazazábal acompanyada del professor Manuel Barreiro de la Universitat de L'Havana, i de les seves companyes del grup TERMESP, Julia Zarco (a l'esquerra de la foto) i Sofia Álvarez (al costat d'Amelia)

ra durant uns quants anys a la Universidad de Valladolid, i es va casar amb un enginyer. De les tendències terminològiques dominants en aquells moments al món i de les pròpies circumstàncies personals, resulta lògic que la tasca d'Amelia de Irazazábal es fixés com a meta la terminologia en tant que eina de normalització en la comunicació entre científics i tècnics (d'aquí la seva gran tasca de col·laboració amb els experts); també podem entendre que el seu treball mantingués un vincle estret amb la disciplina de la documentació i que, per a ella i el seu grup dins de l'ICYT del CSIC, la terminologia consistís fonamentalment en documentació terminològica (d'aquí la seva gran aportació en l'elaboració de tesaurus). Aquest enfocament de la terminologia va trencar amb el seu origen associat a la lexicologia en l'afany de constituir una nova disciplina independent.

Enfront d'aquests interessos terminològics i de manera paral·lela, es materialitzaven a Espanya i al món línies de treball que vinculaven de manera estreta la terminologia a diferents aspectes: 1) la comunicació no només entre experts sinó en general, 2) la formació de traductors i intèrprets, 3) les indústries de la llengua i 4) la planificació lingüística. Aquestes noves perspectives van propiciar un retrobament de la terminologia amb els seus orígens lexicològics, sense que hagués de renunciar a la seva naturalesa de nova disciplina.

Vam conèixer personalment Amelia de Irazazábal a Granada pels volts de l'any 1986, a les Jornades Europees de Traducció i Interpretació. Posteriorment, la seva presència i la del seu grup a Granada va ser permanent, any rere any, amb la impartició de seminaris de terminologia quan la nova matèria encara no s'havia introduït en els plans d'estudis; amb el seu protagonisme en esdeveniments com ara els Col·loquis Iberoamericans d'Ensenyament de la Terminologia (Granada, 1991 i 2002) i en l'Exposició de Lingüística Informàtica i de

Terminologia Científicotècnica (Madrid, 1987), i amb el seu generós mestratge al llarg de tota la vida.

Amelia de Irazazábal sempre es va mantenir lleial a l'escola terminològica de Viena, però les seves relacions amb altres maneres de pensar dins de la disciplina mai no van revestir la virulència que es va manifestar en altres casos en què el contacte va prendre la forma de col·lisió. Gràcies a la seva prudència, comprensió i saviesa, i també a la d'altres figures destacades del camp de la terminologia —fonamentalment M. Teresa Cabré—, la convivència dins de l'Estat espanyol entre diverses escoles i interessos terminològics s'ha assemblet més aviat a la idíl·lica convivència d'Al-Àndalus que no pas a un camp de batalla entre tendències. Creiem que la convivència i col·laboració entre les diferents línies del treball terminològic que hem presenciats a Granada no té comparació amb cap altre temps ni lloc. Aquesta convivència i el respecte a les opcions individuals de cadascú, així com la voluntat d'informar els nostres estudiants sobre quines són totes les opcions possibles, ha inspirat el treball dins de les universitats espanyoles i creiem que ha constituït un dels nostres majors èxits.

Ens va impressionar la seva manera d'abordar les coses, la seva intel·ligència, optimisme, entusiasme, generositat, intuïció, honradesa intel·lectual i, en definitiva, la seva saviesa terminològica. Era tan humil que acostumava a demanar disculpes per la intromissió en el camp de l'ensenyament i en algunes ocasions es considerava una «proteïna estranya» en el desenvolupament de les seves activitats terminològiques, tot i que ens acabava convenent que el seu treball relacionava la llengua espanyola amb la ciència i la tecnologia. Va plasmar la necessitat de la terminologia i el seu paper en la transferència del coneixement especialitzat en aquest exemple aclaridor que acostumava a utilitzar: «El análisis por microscopia electrónica determinó una darta que se había producido en el proceso de fusión en caliente y matrizado y que se había manifestado por el proceso tribológico.»

Sempre va fomentar un enfocament integrador, valorant tant les qüestions lingüístiques com les relatives al camp d'especialitat, i va respectar la diversitat lingüística en terminologia. Naturalment, va crear escola i va ser la primera que va sortir a Europa, on va subministrar veritable terminologia científica al banc de dades Eurodicautom. La seva passió pel vocabulari científic i tècnic, del qual va ser una de les millors especialistes, es va plasmar en les moltes iniciatives de caràcter institucional que va emprendre. Primer des del CSIC, amb la creació l'any 1977, juntament amb el professor Criado de Val, d'Hispanoterm. Més endavant, la seva activitat a favor de la terminologia en llengua espanyola la va orientar, a través de programes de recerca sobre la normalització de la llengua científica espanyola que va desenvolupar a l'ICYT i l'Instituto de Información y

Documentación en Ciencias Sociales y Humanidades (ISOC), i en els quals vam tenir l'oportunitat de participar, a crear i dirigir el grup de terminologia que a partir del 1985 es va denominar TermEsp i que va constituir el cor de la terminologia per a l'espanyol. Impulsora de la terminologia científica en llengua espanyola, sempre va lluitar per la cooperació amb Iberoamèrica, on és molt estimada i admirada, i on va ser protagonista indiscutible de la posada en marxa de Riterm (Red Iberoamericana de Terminología), de la qual era presidenta honorífica, i, per descomptat, per la normalització de la llengua científica espanyola. En els darrers anys, va organitzar el treball terminològic amb una orientació de recerca interuniversitària, participant en grups de recerca de la Universidad de Granada, Alcalá i Comillas, i compartint el seu magisteri amb els seus alumnes de doctorat i amb tots nosaltres. Estem convençuts que el seu impuls i la seva excepcional contribució al treball terminològic en llengua espanyola continua donant fruits.

Amelia de Irazazábal no ens ha llegat una gran obra teòrica sobre la terminologia, però tampoc creiem que fos el seu propòsit en cap moment. Ella no va pretendre innovar amb escrits teòrics sobre la teoria de la terminologia, sinó que més aviat va voler aplicar amb rigor el que altres teòrics havien formulat anteriorment. Però, com a especialista, sabia que la terminologia era necessària per a la comunicació i per a la transferència del coneixement especialitzat. Com a gran comunicadora que era, va transmetre el seu magisteri i saviesa sense comparació. D'aquesta manera, el seu esforç es va aplicar principalment a camps aplicats com ara la terminografia, l'elaboració de tesaurus, la normalització, la traducció i divulgació de l'obra d'altres mestres, la gestió i la formació. Va saber aglutinar els científics, els lingüistes i els traductors mitjançant la terminologia. La seva producció va ser descomunal en volum, i del màxim rigor i qualitat. I la seva faceta més reconeguda i expandida va ser l'ensenyament de la terminologia i la formació de terminòlegs. Així li va reconèixer sempre la resta de la comunitat científica, que li va fer justícia en considerar-la en tot moment la mare de la terminologia a Espanya. Com a reconeixement al seu treball en el camp de la terminologia, l'any 2003 va ser distingida amb el guardó més prestigiós en aquest camp de coneixement, el premi Eugen Wüster. Indubtable-

Foto: ILLA

Amelia de Irazazábal va morir el 27 de novembre de 2004. Durant la inauguració del IX Simposi Iberoamericà de Terminologia RITERM 2004, celebrat a Barcelona del 29 de novembre al 2 de desembre, els membres de la xarxa van voler tenir-la present

ment, Amelia de Irazazábal, amb la seva gran personalitat i mestratge va imprimir un caràcter propi a tot el que va fer, però correspondrà a altres persones deduir i jutjar quina ha estat la seva contribució als estudis de terminologia.

Amelia, com a persona amb la qual vam conèixer, era extremament generosa, entranyable i bona, i ens va honorar amb la seva gran amistat i el seu afecte. Per a nosaltres va ser una gran amiga i mestra, sempre disposada a compartir la seva saviesa i experiència, i a ajudar. Vam compartir els seus darrers anys estretament. Era una persona de mentalitat oberta i respectuosa, que s'adaptava amb facilitat a diferents ambients i edats, i de la qual recordem la seva capacitat camaleònica per a acomodar-se a diferents situacions.

Amelia de Irazazábal no tindria tot el respecte i admiració que sentim per ella els qui la vam conèixer i no continuaria estant, avui dia, viva en els nostres records si, a part de ser una professional pionera i amb una capacitat titànica de treball, no hagués estat una gran persona, amb qualitats que l'han convertida en un model a seguir. Les seves qualitats només ens evoquen agraïment, afecte i admiració.

La terminologia espanyola ja no serà la mateixa sense Amelia de Irazazábal. No l'oblidem i la trobem a faltar, a ella, la seva veu i el seu bon judici.

Sempre seràs en el nostre cor. 🌿

Traducció de TERMINÀLIA